

Загальні поняття та категорії педагогіки вищої школи.

Сучасні методи, середовища, освітні структура і зміст відкритої системи вищої освіти

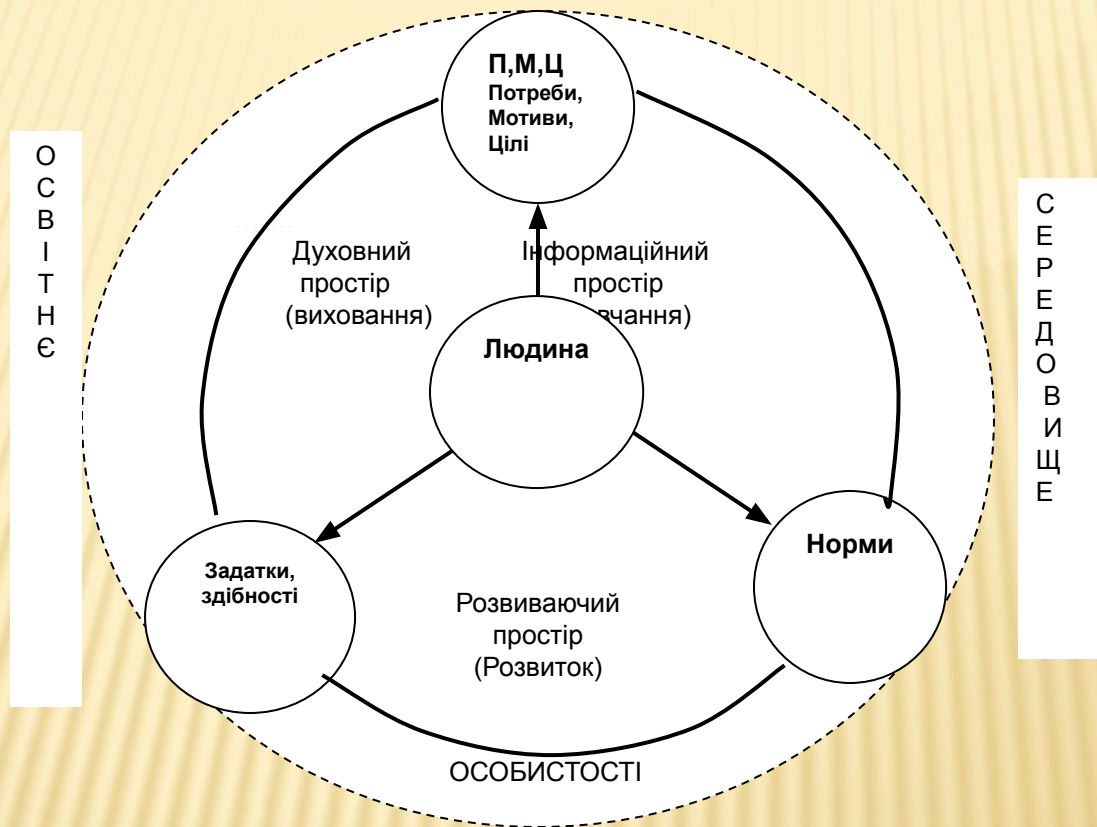
Мета: Сформувати основний понятійний апарат дидактики вищої професійної освіти.

Питання лекції

- Складові трикутника освітньої системи
- як основа теорії управління біосоціальними системами.
- Результативність відкритого освітнього простору.
- Глосарій Національної рамки кваліфікацій.
- Дидактичні основи сучасних технологій і методів навчання.
- Методологія, методи, методики.
- Методи і засоби проблемного навчання та особистісно-орієнтованого навчання.
- Інноваційні технології навчання.
- Контекстне та дистанційне навчання.

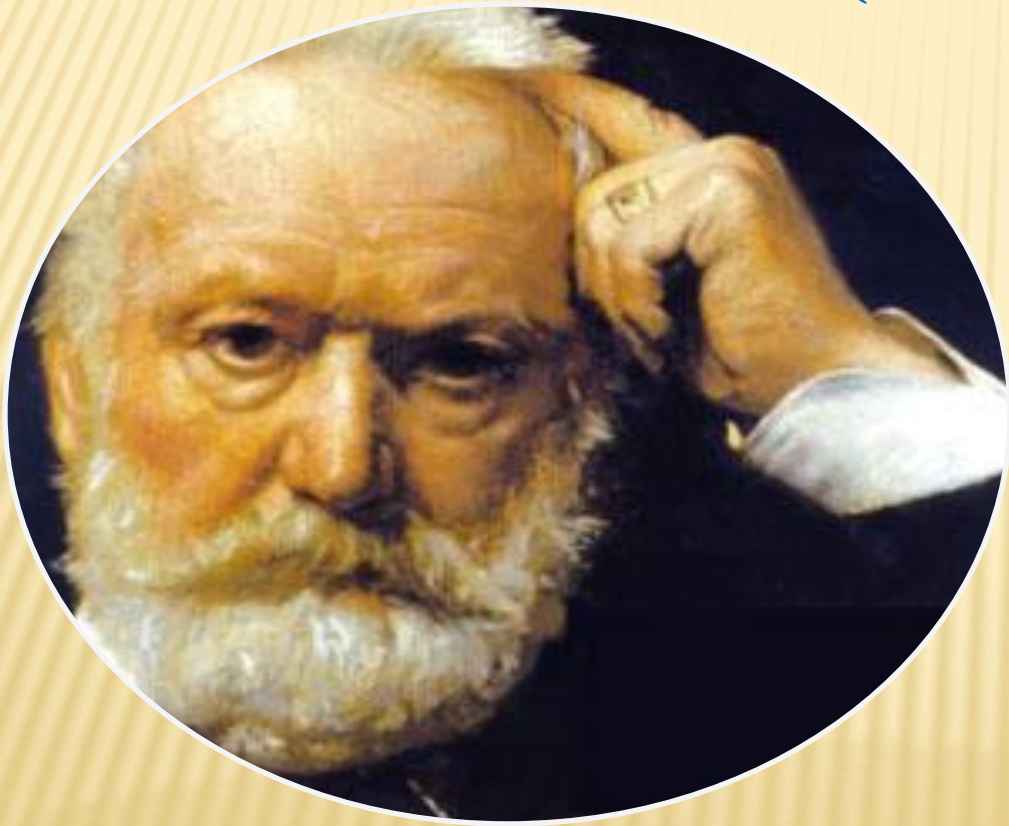

Складові трикутника освітньої системи як основа теорії управління біосоціальними системами

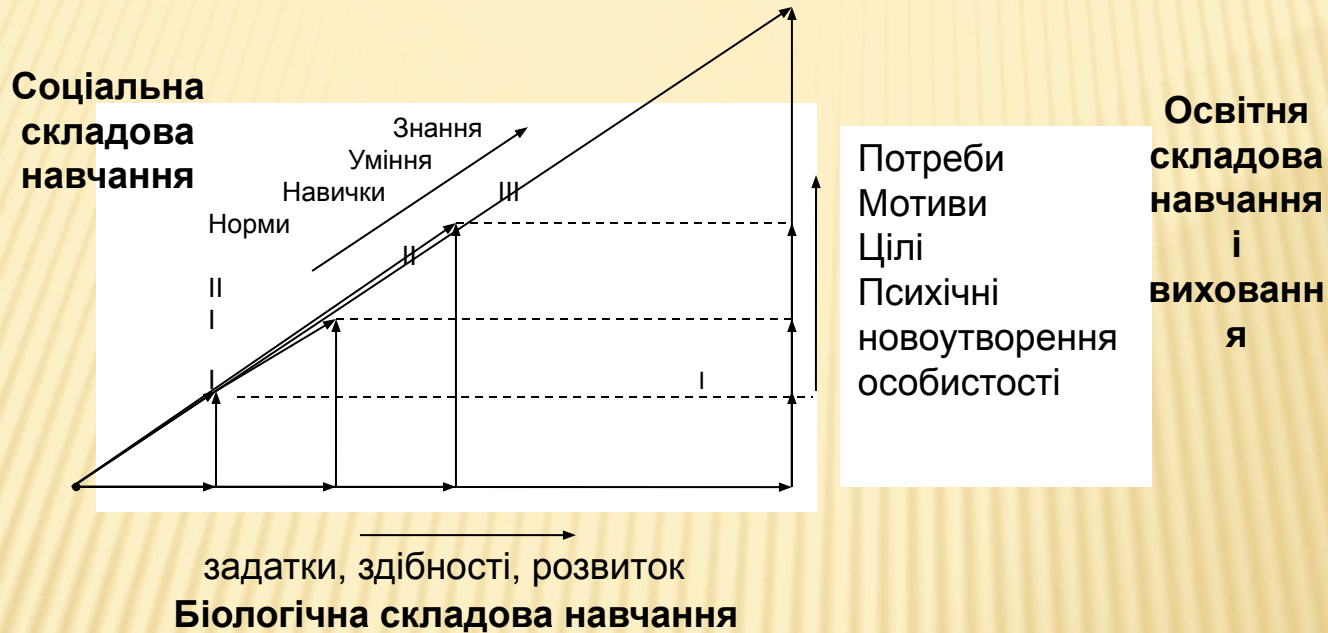

Освітній простір як основа формування і розвитку планетарного мислення особистості

**«Учитель до того часу лишається
Учителем, доки він сам навчається»
(В. Гюго).**

Складові трикутника освітньої системи як основа теорії управління соціальними системами

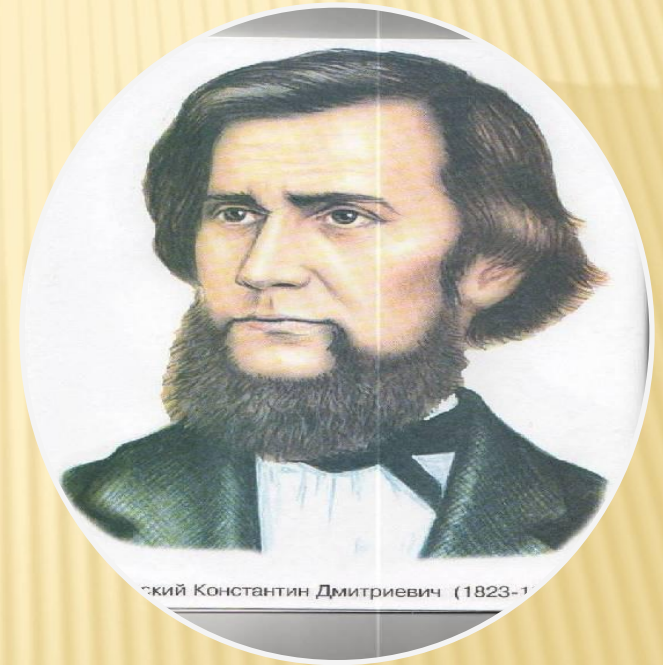

Принципи управління біосоціальною системою:

- послідовність,
- безперервність,
- індивідуальність,
- дифференцируемість,
- синергетичність,
- особистісна орієнтація,
- системність.

**«Принципи управління біосоціальною системою:
послідовність, безперервність, індивідуальність,
диференційність, синергетичність, особистісна орієнтація,
системність»**

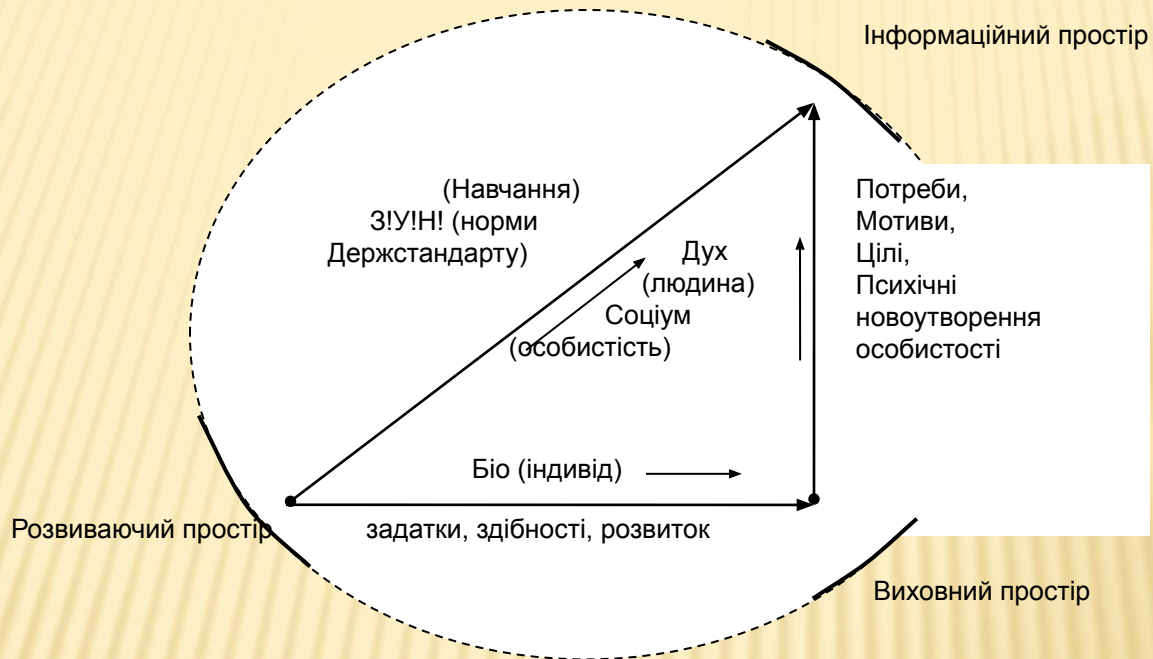
**«Тільки особистість формує
особистість, тільки характер формує
характер»**

Ушинский Константин Дмитриевич (1823-1901)

К. Ушинський

Питання 2. Результативність відкритого освітнього процесу

**Продукт освітнього процесу – професійна компетентність
вчителя і учня**

МОДЕЛІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНІХ СИСТЕМАХ

Закрита освітня система

Компоненти моделі педагогічної діяльності:

інформаційна

продуктивна

контролююча

Складові професійної компетенції

- професійна;
- організаційно-технологічна;
- рефлексивна;
- комунікативна;
- моральна.

Відкрита освітня система

Компоненти моделі педагогічної діяльності:

інформаційна

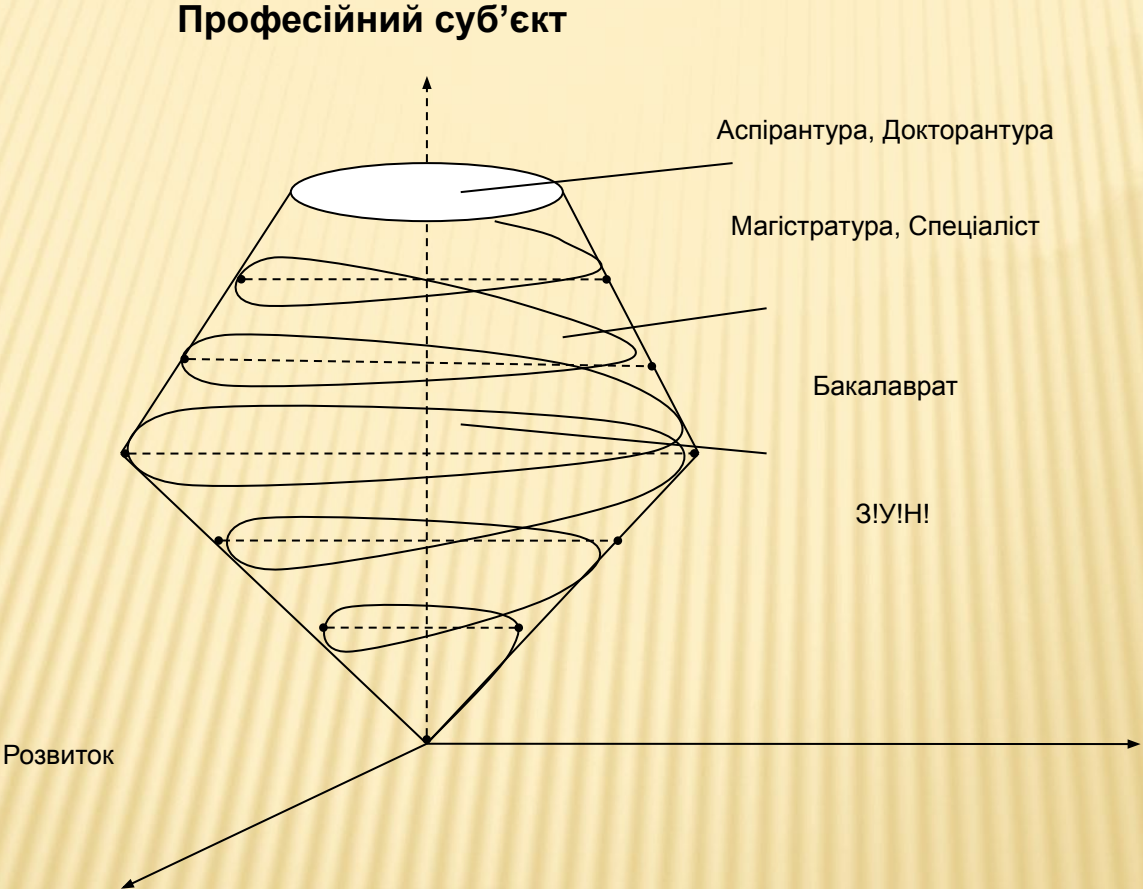
продуктивно-творча

діагностична

Складові професійна компетенції

- комунікативна;
- професійна;
- конструктивно-технологічна;
- рефлексивна;
- моральна;
- правова;
- екологічна;
- здоров'язберігаюча.

Професійне навчання – це відкрита, динамічна, саморозвиваюча система мета якої полягає у поглибленні та продукуванні нових знань, вмінь та навичок; оцінюванні і розвитку відносин з оточуючими для того, щоб адекватно виконувати професійні завдання протягом всього життя.

Навчити іншого важче,
ніж навчитися самому
А. Франс

Взаємовідносини між суб'єктами навчання: Суб'єкт (Викладач) ↔ Суб'єкт (Учень).

ГЛОСАРІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ (Кваліфікаційної конституції нації 2005, 2008 → 2011–НРК України)

*Національна рамка
кваліфікацій (НРК)*

системний і структурований за компетенціями опис кваліфікаційних рівнів

Знання

усвідомлена і засвоєна суб'єктом навчання наукова інформація, яка є основою його усвідомлених і цілеспрямованих дій

Уміння

здатність використовувати продуктивні знання для виконання завдань і вирішення проблем

Продуктивні знання

знання, сформовані учнями із зовнішнього інформаційного простору на основі попередніх засвоєних знань, умінь, навичок, особистісних характеристик

Комунікація

взаємозв'язок суб'єктів з метою передачі інформації, координації дій, спільної діяльності

*Автономність,
відповідальність*

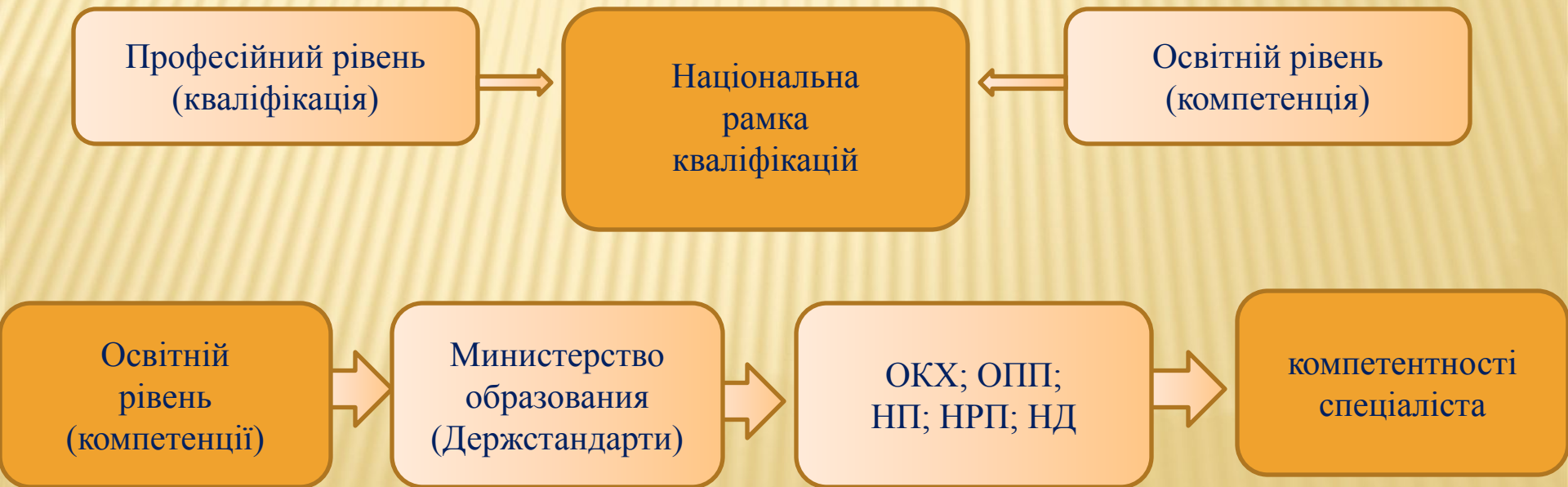
здатність самостійно виконувати завдання, вирішувати проблеми і відповідати за результати своєї діяльності

Результат

вміння особистості продукувати нові знання, інтегровані уміння в нових умовах непередбачуваного інформаційного простору

ГЛОСАРІЙ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ / ПЕРЕПІДГОТОВКИ

- I Компетенція** – наперед задані вимоги до освітньої підготовки: сукупність знань, способів дій, коло повноважень; досвіду; якостей особистості.
- II Компетентність** – існуючі якості особистості; реальна демонстрація наявних знань і відповідних умінь і навичок людини як суб'єкта професійної діяльності; володіння відповідними компетенціями і здатність їх використовувати.
- III Професійна компетентність** – індивідуально-психологічне утворення, яке включає досвід, знання, вміння; технологічну готовність до даного виду професійної діяльності; готовність і здатність фахівця приймати рішення при здійсненні професійної діяльності в інформаційному просторі.

П'ЯТЬ УНИВЕРСАЛЬНИХ ГРУП КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ:

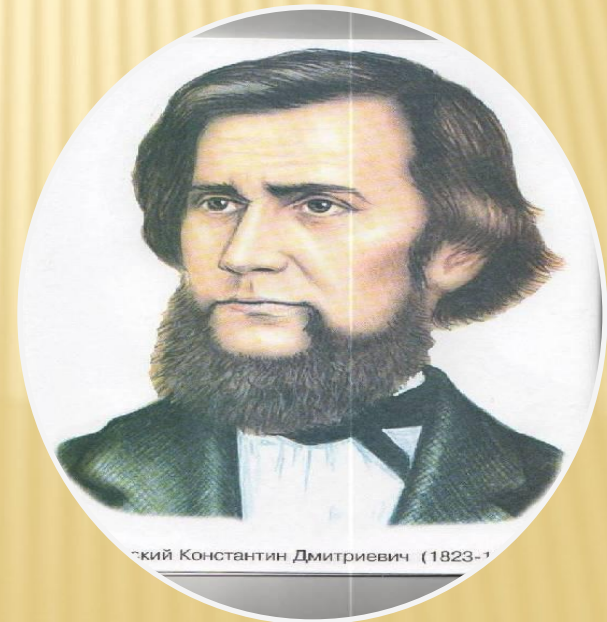
- Творчо-інноваційні
- Діалого-комунікативні
- Художньо-образні
- Ціннісно-орієнтаційні
- Інтелектуально-знання

**«Щоб навчити іншого потрібно більше
розуму, ніж щоб навчитися самому»
(М. Монтень).**

**«Кожна дитина народжується
геніальною і лише система
освіти не дає їй можливості в
майбутньому лишитися такою»
(К. Ушинский).**

Ушинский Константин Дмитриевич (1823-1883)

Питання 4. Дидактичні основи сучасних технологій і методів навчання

Питання 5. Методологія, методи, методика

Методологія – вчення про метод; система принципів і способів побудови теоретичної і практичної діяльності; вчення про метод наукового пізнання і перетворення світу.

Методологічні принципи: об'єктивність; сутнісний аналіз; генетичний аналіз; єдність логічного й історичного; концептуальна єдність дослідження; системний; діяльнісний; синергетичний.

Метод – система підходів і способів, які відповідають предмету і завданням даної науки.

Ознаки наукового методу: об'єктивність, відтворюваність, евристичність, необхідність, конкретність.

Теоретичні методи – моделювання, ідеалізації, абстрагування, конкретизації, кількісні, якісні.

Методи емпіричні – спостереження, бесіди, інтерв'ю, анкетування, рейтинг, самооцінка, експеримент, контент-аналіз, опитування, тестування.

Методика – наука, яка досліджує завдання певної дисципліни.

Методи і засоби проблемного та особистісно-орієнтованого навчання

Структурні ланцюжки діяльності	Навчальна діяльність	Професійна діяльність
	потреба	в навчанні
Мотив	Пізнання нового, отримання професії	Реалізація інтелектуального і духовного потенціалу
Ціль (Мета)	Загальний і професійний розвиток особистості	Виробництво матеріальних і духовних цінностей
Вчинки, дії, операції	Пізнавальна, переважно-інтелектуальна	Практичні, в тому числі – теоретико-практичні
Засоби	Психічне відображення дії	Перетворення реальної дійсності
Предмет	Навчальна інформація як знакова система	Складові природи (спеціаліст), невідомі (магістр-вчений), психіка і особистість людини (педагог)
Результат	Діяльнісні здібності людини, система відношення до світу, до інших людей, до самого себе	Товари, нові знання, освіченість людей, самореалізація особистості

Порівняльний аналіз і ефективність використання традиційного, модульного і проблемного навчання

Психологічна структура діяльності	Інформаційно-ілюстративне навчання	Проблемне навчання	Модульне навчання
Потреба	Актуалізація опорних знань	Актуалізація опорних знань	Вхідний контроль
Мета	Постановка і усвідомлення навчальних цілей, завдань. Стимулювання мотивів навчання	Постановка і усвідомлення навчальних цілей завдань. Створення проблемних ситуацій	<u>Блок спілкування</u> Постановка узагальненої проблеми, на вирішення якої спрямовано модуль, графічно-логічне структурування теми
Операції, дії, засоби	Сприйняття нової інформації викладача	Аналіз ситуацій, сутності труднощів і постановка навчальної проблеми, формування проблемного завдання	<u>Інформаційний блок</u> Основи теорії і використання теорії. Побудова графічно-логічної структури генеалогічного дерева знань
Предмет і засоби	Осмислення, узагальнення і систематизація нових знань	Знаходження способів вирішення завдання шляхом висування гіпотези і її обґрунтування	<u>Блок генералізації</u> Узагальнення і систематизація сенсу, нової інформації. корекція помилок
Засоби	Закріплення знань	Доказ або спростування гіпотези	Узагальнення і систематизація вивченого матеріалу
Дії	Використання знань в практиці, вироблення умінь і навичок	Перевірка правильності вирішення проблеми	<u>Операційний блок</u> Використання знань в практиці
Результат	Перевірка і аналіз результатів навчання. Оцінка діяльності	Узагальнення правильності вирішення проблеми	<u>Блок виходу</u> Контроль, який перегороджує шлях «бракованої продукції»

Питання 7. Інноваційні технології навчання

СИНЕРГЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ:

- подолання лінійного мислення;
- додатковості (компліментарності);
- відкритості,

Прийняття мисленнєво-діяльнісно-результативної освітньої парадигми, що змінила:

- розуміння освітньої системи як динамічної, особистісно-діяльнісної відкритої системи, яка керується законами існування і еволюції біолого-соціально-технічних систем, і характеризується:
  - залежністю розвитку і ефективності функціонування від ступеня її відкритості;
  - запереченням революційного шляху розвитку і досягнення цілей;
  - періодичним еволюційним вибухом (синергетичністю освітнього процесу);
  - домінуванням асиметрії як умови її стабільності, виживання і еволюції в цілому;
  - співвідношенням випадкового і закономірного.
- Домінуючу функцію вищої освіти («тунельну» модель навчання) замінила сервісна планетарна модель навчання, розвитку, виховання і, як результат, формування і розвиток професійної суб'єктності особистості

Проведені дослідження дозволяють зробити

Через
самовизначення

```
graph TD; A[Через самовизначення] --> B[до критеріїв результативності та способам діяльності]; B --> C[до комунікативно-рефлексивної взаємодії];
```

до критеріїв результативності та
способам діяльності

до комунікативно-рефлексивної
взаємодії

Таким чином, в сучасному освітньому просторі існують дві моделі результативності освітнього процесу:

лінійна («тунельна») – з одним єдиним рішенням, як правило, рекомендованим викладачем;

синергетична («планетарна») – передбачає вибір системоутворюючого продуктивного режиму народження нового рішення через пошук зв'язків, які створюють атмосферу творчості

Інноваційні педагогічні технології можна розділити

на три групи:

інтерактивні ігри

особистісно-орієнтовані технології:

імітаційні ігри

ділова гра

тренінги розвитку

комунікативно-орієнтовані технології:

паратеатр

діагностичні методи навчання

семінари - дискусії

когнітивне інструктування

проблемне навчання

психодрама

когнітивні карти

тренінг рефлексії

інструментально-логічний тренінг

діяльнісно-орієнтовані тренінги:

методи проєктів; контекстне навчання

організаційно-діяльнісні ігри

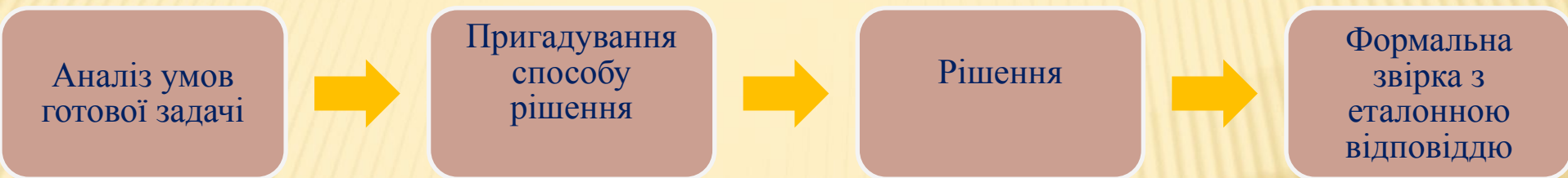
технологічні карти; пізнання зигзагом (метод лабіринту дій)

мозковий штурм (метод брейнстормінга);

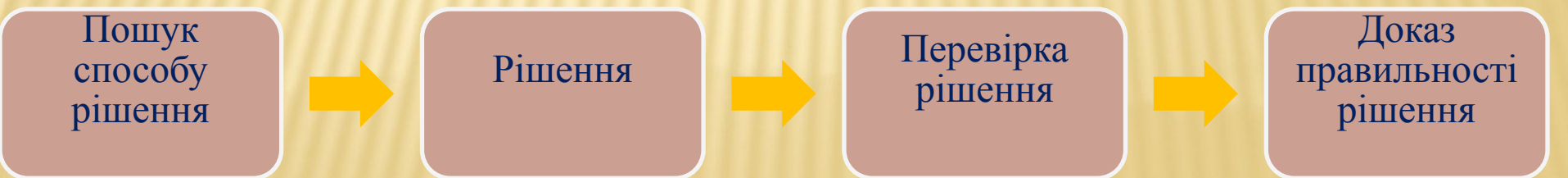
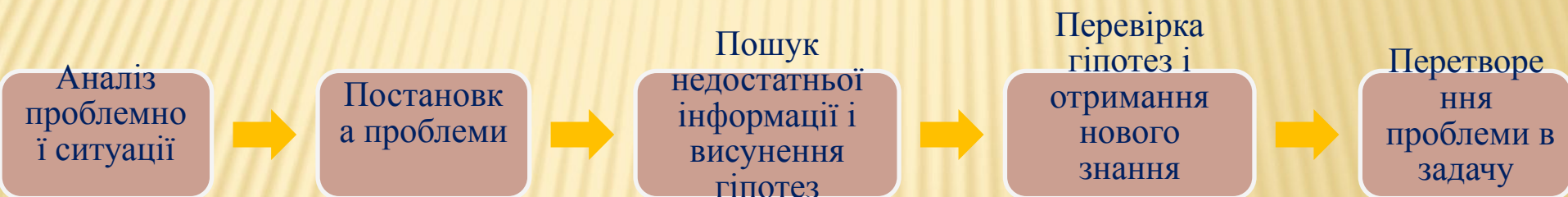
методи інциденту і конфлікту і ін.

ЗАДАЧНИСНИЙ ПІДХІД:

ПРОБЛЕМНИЙ ПІДХІД:

Динаміка результатів навчання на основі системи програмно-цільового управління навчальним процесом полягає в дослідженні ланцюжка:

мета навчання

рівень засвоєння знань

метод вимірювання і оцінювання

результат навчальної діяльності

Загальні дидактичні принципи контролю навчання

індивідуального характеру перевірки і оцінки знань побудовою індивідуальної кривої успішності

системності перевірки сформованості продуктивних знань та інтегрованих умінь

відповідності вимогам і критеріям, які визначаються відповідними нормативними документами професійної діяльності слухачів

диференційованої оцінки досягнення успіху в навчанні кожного слухача

єдності вимог до результатів оцінювання знань слухачів

об'єктивності, надійності та валідності

Крім названих загальних дидактичних принципів контролю навчання, тестування дозволяє:

- реалізувати зворотний безперервний зв'язок у процесі вимірювання –результату, який оптимізує дію ланцюга:

мета → процес → результат → нова мета →

- реалізувати статистично достовірний багатофакторний аналіз успішності навчання кожного слухача;
- візуалізувати педагогічну діяльність викладача.

У той же час особливість тестового контролю полягає ще і в тому, що можна оцінити ступінь ймовірності впливу на результат випадкових факторів і, отже, знати, наскільки точний отриманий результат при використанні основних принципів контролю знань:

об'єктивність

оцінювання знань незалежно від суб'єктивної думки викладача

надійність

як гарантування, що отримані знання втримаються в пам'яті протягом тривалого часу

валідність

переконавання викладача в самостійності рішення завдання слухачами, які сертифікуються

системність

як оцінювання рівня знань, умінь і навичок слухачів з усіх модулів і тем курсу

диференціація

виділення чітких критеріїв оцінювання знань, умінь і навичок слухачів і їх відповідність згідно національної шкали і стандартів Part-66;

конфіденційність

нерозголошення таємниці результатів контролю знань слухачів третім особам

Питання 8. Контекстне та дистанційне навчання АНАЛІЗ УЗАГАЛЬНЕНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Назва	Ціль	Сутність	Механізм
Проблемне навчання	Розвиток пізнавальної активності, творчої самостійності учнів	Послідовне, цілеспрямоване висунення перед учнями пізнавальних завдань, іррішуючи які учні активно засвоюють знання	Пошукові методи, постановка пізнавальних завдань
Концентроване навчання	Створення максимально близької до природних психологічних особливостей людського виховання структури навчального процесу	Глибоке вивчення предметів за рахунок об'єднання знань в блоки	Методи навчання, враховуючи динаміку працездатності студентів
Модульне навчання	Забезпечення гнучкості навчання, пристосування його до індивідуальних потреб особистості, рівнів її базової підготовки	Самостійна робота учнів із індивідуальною навчальною програмою	Проблемний підхід, індивідуальний темп навчання
Розвиваюче навчання	Розвиток особистості і її здібностей	Орієнтація навчального процесу на потенціальні можливості людини і їх реалізація	Залучення учнів до різних видів діяльності
Диференційне навчання	Створення оптимальних умов для виявлення задатків, розвитку інтересів і здібностей	Засвоєння програмного матеріалу на різних плануючих рівнях, але не нижче обов'язкового (стандарт)	Методи індивідуального навчання
Активне (контекстне) навчання	Організація активного навчання	Моделювання предметного і соціального змісту майбутньої професійної діяльності	Методи активного навчання
Підсумкове навчання	Забезпечення особистісно – діяльнісного характеру засвоєння знань, умінь, навичок	Самостійна пізнавальна діяльність, напрямок на пошук, обробку, засвоєння інформації	Ігрові методи включення учнів у творчу діяльність

**ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ!**

